

ספרות עברית וכללית

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון:	מבחר יצירות מספרות העולם	–	50 נקודות
פרק שני:	נושאים בין-ז'אנריים	–	50 נקודות
	סך הכול	–	100 נקודות

בפרק הראשון יש שתי קבוצות של שאלות.

יש לענות על שאלה אחת מן הקבוצה הראשונה (26 נקודות),

ועל שאלה אחת מן הקבוצה השנייה (24 נקודות).

(סך הכול – 50 נקודות)

בפרק השני יש לענות על שאלה אחת (50 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. **הוראות מיוחדות:** (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(3) בתשובות בשאלון זה אין להדגים באמצעות יצירה שנלמדה בשתי היחידות הראשונות וביחידה השלישית.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – מבחר יצירות מספרות העולם

(50 נקודות)

בפרק זה שתי קבוצות של יצירות. יש לענות על השאלות בכל קבוצה לפי ההוראות.

קבוצה ראשונה

ענו על אחת מן השאלות 1–5 (26 נקודות).

נובלה

1. מיכאל קולהאס / פון קלייסט

מיכאל קולהאס מתאפיין בדבקות עיקשת בעיקרון הצדק.

הציגו כיצד דבקות זו באה לידי ביטוי בנובלה, והסבירו כיצד היא הופכת גם למקור הכוח של מיכאל קולהאס וגם למקור ההרס שלו.

2. האף / גוגול

מהי הביקורת החברתית המשתמעת מן הנובלה "האף"? תארו והסבירו כיצד באה ביקורת זו לידי ביטוי באירועים ובהתנהגויות של דמויות בנובלה.

3. מותו של איוואן איליץ' / טולסטוי

"בן אדם, אומר לנו טולסטוי, יכול לחיות את כל חייו כאידיוט גמור, וזה קורה ללא מעט אנשים, אבל - אתה לא יכול למות אידיוט. מתישהו לפני שמתים - זה יכול להיות שבוע, יממה או גם שעתיים לפני המוות, תמיד לקראת הסוף בן אדם יודע פתאום איך היה עליו לחיות".

(חיים שפירא, "הספר ששינה אותי", אוחזר מאתר הספרייה הלאומית, 4/1/2026)

הסבירו והדגימו כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי בחייו ובמותו של איוואן איליץ'.

4. הגלגול / קפקא

ענו על שני הסעיפים א–ב.

אמפתיה היא רגש של הזדהות עם האחר.

א. בחרו בשתי דמויות משנה מן הנובלה "הגלגול", והסבירו אם הן נוהגות באמפתיה כלפי גרגור או שאינן נוהגות באמפתיה כלפיו. הדגימו את דבריכם. (16 נקודות)

ב. האם, לדעתכם, דמותו של גרגור מעוררת בקוראים אמפתיה? הסבירו והדגימו את דבריכם. (10 נקודות)

5. מיכאל קולהאס / פון קלייסט; האף / גוגול; מותו של איוואן איליץ' / טולסטוי; הגלגול / קפקא

בנובלה שלמדתם, תארו את מאבקו של היחיד נגד מציאות חדשה שנכפתה עליו, והסבירו את התרומה של המאבק שתיארתם לבניית משמעות הנובלה.

קבוצה שנייה

ענו על אחת מן השאלות 6–12 (24 נקודות).

6. דון קיחוטה / סרוונטס

מקור הביטוי "נלחם בטחנות רוח" הוא בפרק ח' ברומאן "דון קיחוטה".

ביטוי זה משמש כיום לתיאור אדם המנהל מאבק חסר סיכוי בכוחות גדולים ממנו, או נאבק במכשולים שאינם קיימים במציאות.

תארו את המלחמה בטחנות רוח, כפי שהיא באה לידי ביטוי בפרק ח', והסבירו כיצד היא משקפת את הביטוי "נלחם בטחנות רוח" ואת המורכבות בדמותו של דון קיחוטה.

7. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.**שיר הפגישה האחרונה / אנה אחמטובה**

תרגם מרוסית: בנימין הרשב

הַחֶזֶה קָפָא לְלֵאִישׁע,
אָךְ צָעַדִי הָיוּ קָלִים.
עַל יַד יָמִין אָנִי לֹבֶשֶׁת
כְּפָפָה שֶׁל הַיָּד הַשְּׂמֵאלִית.

נִדְמָה כֹּה הַרְבֵּה מְדַרְגּוֹת,
וְיַדְעֵתִי – הֵן רַק שְׁלֵשׁ!
הָיָה לַחֵשׁ סִתּוּי בֵּין תְּרִזוֹת
"תְּמוֹתֵי אֶתִי בְּלִי לַחֲשֵׁשׁ!"

כִּי רָמָה אוֹתִי גוֹרְלִי,
לֵאָה, זְדוֹנִי, הַפְּכֶפֶךְ.
עֲנִיתִי: "אַהוּבִי, אַהוּבִי!
גַּם אוֹתִי. נְמוֹתָה יִחְדּוּ..."

זֶהוּ שִׁיר שֶׁל פְּגִישָׁה אַחֲרוֹנָה.
הַעֲפָתִי עֵין אֶל בֵּית הַשׁוּף.
רַק גֵּרוֹת בְּחִדְרֵי הַשְּׁנָה
בְּאוֹר צְהַב־אֲדִישׁ הַחֶשׁוּ.

תארו את מצבה הנפשי של הדוברת בשיר, והסבירו את התרומה של כפות הידיים, המדרגות, הנרות ועצי התרזה לביטוי מצב זה.

8. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

קברניט שלי! רב החובל! / וולט ויטמן

תרגום מאנגלית: יונתן בן נחום

קברניט שלי! רב החובל! נשלם מסע הפרך
 סופות צלחנו ונוכל, עברנו את הדרך
 קול פעמון מן הנמל, העם כלו מריע,
 קורא הידד לאגיה נועזת שהגיעה.
 אך מה אדמו טפות הדם,
 על מה דוה הלב!
 על הספון, דומם וקר
 רב החובל שוכב.

קברניט שלי! רב החובל! לך מונף הדגל
 לך תרועת החצוצרות, תשואות עולי הרגל,
 לך זרים ועטורים, הכל קוראים בשמך,
 החוף רוגש המון חוגג, ופני כלם אליך
 אתמך ראשך במו ידי!
 הן רק חלום כוזב
 אותך הראני קר ומת
 על הספון שוכב.

רב החובל אינו עונה, ומקומו לא מש.
 אין דפק לו. שפתיו חורו. זרועי אינו חש.
 מסע אימים על פני ימים הנה עבר ותם.
 עגנה לבטח הספינה, הנצחון השלם,
 החוף צוהל, אך אנכי
 לאט אצעד בכאב
 על הספון, דומם וקר
 רב החובל שוכב.

הסבירו והדגימו כיצד בא לידי ביטוי בשיר המתח בין השמחה על השלמת המסע ובין האבל על מות הקברניט.

9. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הטיגריס / ויליאם בלייק

תרגום מאנגלית: דורי מנור

בית ראשון
 טיגריס! טיגריס! בְּרַק אורות
 בְּלִילָם שֶׁל יְעָרוֹת:
 מַה יִדְגַּח תִּחְמָה
 אֶת שְׁלֹמוֹתֶךָ הָאֵימָה?

בית שני
 אֵילוֹ תְהוֹמוֹת, שְׁחָקִים,
 אֲשֶׁר־עִינֶיךָ מְדַלִּיקִים?
 מַה כְּנַפִּים לוֹ לְשֶׁאֵף?
 מִי מֵהֵינְךָ אֲשִׁים לְכַף?

בית שלישי
 מַה־אָמֵן וּמַה־כֶּתֶף,
 גִּידֵי לְבָבֶךָ יִדְעוּ לְפָפֶךָ?
 הוֹדוֹת לְמִי הַפְּעִימָה,
 אֵיזוֹ יָד כְּלִילֵת־אֵימָה?

בית רביעי
 מַה־פְּטִישׁ, מַה־סְמוּכָה?
 אֵי כוֹרוֹ שֶׁל מוֹחֶךָ?
 מִי סֵדֵן לוֹ, לְפִיתָה,
 שֶׁם לְצֶרֶר אֵימוֹת־מִיתָה?

בית חמישי
 כּוֹכְבִים יָדוּ מְרוֹם
 רְמַח־יְדָמְעוֹת מְרוֹי־מְרוֹם;
 הַחֶזֶף אֵז הָעוֹשֶׂה?
 הַבְּרָאָה בּוֹרֵא־הַשֶּׁה?

בית שישי
 טיגריס! טיגריס! בְּרַק אורות
 בְּלִילָם שֶׁל יְעָרוֹת:
 מַה יִדְגַּח תִּחְמָה
 אֶת חֵיל דְמוֹתֶךָ הָאֵימָה?

הטיגריס בשיר מאופיין באמצעות המתח שבין הערצה לפחד.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

10. קראו את הסונט, וענו על השאלה שאחריו.

סונט ד מתוך מחזור הסונטים:

מותה של הגבירה לאורה / פרנצ'סקו פטררקה
תרגמה מאיטלקית: לאה גולדברג

בית ראשון	עינים אלו במזמור לזהט פארתי, זו הדמות, היד, המצח שהפרידוני מעצמי לנצח, שבגללם חייתי מתבודד.
בית שני	זה השער מאיר כפז יוקד, זה שחוק של בת־מלאך על רך שפתיים אשר הפך הארץ לשמים, אבוי, עפר ואפר הם פעת.
בית שלישי	אבל אני עוד חי. בכאב וצער אתע בודד מאז ככה אורי כאנייה טרופה בלב הסער.
בית רביעי	עמה יבש לעד מעין שירי שקעה שמחת־חשקי כשקע סהר רק הקינה תעיר את כנורי.

השיר מסתיים במילים "רק הקינה תעיר את כנורי".

הסבירו והדגימו את תפקיד השירה, כפי שהוא בא ליד ביטוי בסיום זה ובשיר כולו.

11. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

יום סְתו / ריינר מריה רילקה

תרגם מגרמנית: שמעון זנדבנק

בית ראשון אֵלֵי, הַגִּיעָה עֵת, הַקִּיץ רַב.
הַטֵּל צֶלֶף עַל שְׁעוֹנֵי הַשָּׁמַשׁ,
וּבְשָׂדוֹת שֶׁלַח רוּחוֹת שֶׁל סְתוּ.

בית שני עַל פְּרֵי אֶפֶיל צֹהַ וַיִּתְרוֹה;
תָּן לוֹ יוֹם-יוֹמִים עוֹד שֶׁל לְהֵט,
הַפְּצֵר בּוֹ שֵׁי־שְׁלָם, וְאַל קִבַּעַת
הַיִּז מִתֶּקֶן אַחֲרוֹן הַבֵּא.

בית שלישי מִי שֶׁאֵין לוֹ בַּיִת, לֹא יִבְנֶה עוֹד.
מִי שֶׁהוּא גְלָמוּד, גְּלָמוּד לְעַד.
יַעוֹר, יִכְתֹּב מִכְתָּב, וְעוֹד אֶחָד,
וּבְהִגְרָף עָלִים מִתִּים יִתְעַה לוֹ
אֵי־אֵן בְּסִמְטוֹת בְּלֵב נְטֹרֵד.

בשיר זה יש ניגוד בין המחזוריות בטבע ובין חיי האדם.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

12. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מקבילות / שארל בודלר

תרגום מצרפתית: בנימין הרשב

בית ראשון
הַטֵּבֵעַ הוּא מְקַדָּשׁ, שׁוֹרוֹת סְטוּיִם חַיִּים
פּוֹלְטִים בּוֹ לְעֵתִים מְלִים מְבַלְבְּלוֹת:
אָדָם חוֹלֵף שָׁם דָּרָךְ יַעֲרוֹת סְמָלִים
אֲשֶׁר צוֹפִים בּוֹ בְּעֵינַיִם מְכָרוֹת.

בית שני
וּכְמוֹ הַדִּים מְתַעַרְבְּבִים אֵי־בְמֶרְחֵק
בְּתוֹךְ מְמִזְג אֶחָד, אֶפֶל וּתְהוֹמִי,
רָחֵב כְּמוֹ הַלֵּיל וּכְמוֹ הָאוֹר הַחָג –
צְבָעִים, צְלִילִים, בְּשָׁמַיִם, שָׁם זֶה לָזֶה עוֹנִים.

בית שלישי
יֵשׁ בְּשֵׁם רַעְנָן, טְרִי כְּבֶשֶׂר תִּינוֹק,
מְתוֹק כְּמוֹ אֲבוֹב, כְּעֶרְבָה יָרֵק,
וַיֵּשׁ: מְשַׁחַת, חוֹגֵג, עֶשִׂיר – רִיחוֹת שׁוֹפְעִים,

בית רביעי
הַמְתַּפְּשָׁטִים כְּמוֹ דְּבָרִים אֵינְסוֹפְיִים,
כְּקִטְרוֹת, כְּעִנְבֵי, כְּמוֹר, כְּבָאוּשִׁים,
שָׂרִים הַתְּלֵהָבִיּוֹת שֶׁל רוּחַ וְחוֹשִׁים.

אחד האמצעים לתיאור הטבע בשיר זה הוא שימוש בתיאורים הלקוחים מעולם החושים. הסבירו והדגימו קביעה זו.

פרק שני – נושאים בין-ז'אנריים

(50 נקודות)

ענו על שאלה אחת בנושא שלמדתם.

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 13–14.

13. הקיום בארץ מחייב להחליט החלטות גורליות.

מדוע הקיום בארץ מחייב את הדמויות להחליט החלטות גורליות ביצירות שלמדתם בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות"? הסבירו את התרומה של החלטות אלה לבניית המשמעות של כל אחת מן היצירות שלמדתם.
ענו על פי:

א. רומאן או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שני שירים או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

14. תארו מערכת יחסים בין דמויות מרקע שונה או בין בני דורות שונים ביצירות שלמדתם בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות". כתבו מה הם הקשיים שהדמויות נאלצות להתמודד איתם בשל השוני ביניהן, והאם הן מצליחות לגשר על שונות זו. הסבירו את דבריכם.

ענו על פי:

א. רומאן או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שני שירים או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

ספרות בעקבות השואה

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 15–16.

15. השואה [...] ערערה את כל הערכים האנושיים שהנחו את האנושות. לכן ספרות השואה פונה לכל אדם ונותנת לו הזדמנות לבחון מחדש ערכים אלו ולהגדיר מחדש את דרך חייו ואת זהותו המוסרית.

(פנינה לנגברג, הקול המצווה של אושוויץ, 2023, עמ' 153)

הסבירו והדגימו כיצד בא לידי ביטוי ערעור של ערכים אנושיים ביצירות שלמדתם בנושא "ספרות בעקבות השואה", וכיצד ערעור זה עשוי להשפיע על הקוראים ועל זהותם המוסרית.
ענו על פי:

א. רומאן או הנובלה "מומיק" או שני סיפורים קצרים או מחזה. (30 נקודות)

ב. קטעי זיכרונות ועדות או שני שירים או "פוגת המוות" מאת פאול צלאן או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

16. האם יצירות שלמדתם בנושא "ספרות בעקבות השואה" כתובות בסגנון מאופק או בסגנון המבטא זעקה ופאתוס? הסבירו והדגימו את דבריכם.

לדעתכם, כיצד הסגנון של היצירות עשוי להשפיע על קוראיהן? הסבירו והדגימו את דבריכם.

ענו על פי:

א. רומאן או הנובלה "מומיק" או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע או קטעי זיכרונות ועדות או מסה ("אל מעבר לטראגי" או "המכשולים האסתטיים של ספרות השואה"). (20 נקודות)

התבגרות בראי הספרות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 17–18.

17. ביצירות ספרות רבות בנושא "התבגרות בראי הספרות" מתוארים מתבגרים החווים לחץ ו/או דיכוי בעקבות יחס המבוגרים הסובבים אותם כלפיהם.

כיצד באים לידי ביטוי הלחץ ו/או הדיכוי ביחסם של המבוגרים כלפי המתבגרים ביצירות שלמדתם? הסבירו והדגימו כיצד חוויות אלה משפיעות על עולמם הפנימי של המתבגרים ועל דרכי פעולתם.
ענו על פי:

א. רומאן או נובלה או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

18. הסבירו אם ביצירות שלמדתם בנושא "התבגרות בראי הספרות" תהליך ההתבגרות מוצג כשלב של אובדן התמימות, או שאינו מוצג כך.

כיצד משפיע אובדן התמימות או היעדרו של אובדן זה על חייהם של המתבגרים ביצירות אלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.
ענו על פי:

א. רומאן או נובלה או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 19–20.

19. ביצירות ספרות רבות בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות" מתוארות דמויות של אומנים המתמודדים עם מתח בין ביטחון ביכולתם ליצור ולהשפיע ובין ספק, כישלון ופקפוק בערך יצירתם.

כיצד מתואר המתח הזה ביצירות שלמדתם בנושא זה? הסבירו והדגימו את תרומתו לבניית המשמעות בכל יצירה.
ענו על פי:

א. מחזה או רומאן או סיפור קצר (30 נקודות)

ב. "הברכה" מאת חיים נחמן ביאליק או שניים משירי נתן אלתרמן האלה: "השיר הזר", "הנה העצים", "עוד חוזר הניגון" או "משירי הנחל" מאת לאה גולדברג או שירי רחל האלה: "ספר שירי", "ניב", "נפתולים". (20 נקודות)

20. ביצירות שלמדתם בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות", סוגיות ארספואטיות באות לידי ביטוי באמצעות תיאורים מטפוריים וסימבוליים.

הסבירו והדגימו באמצעות אילו מטפורות וסמלים מוצגות סוגיות ארספואטיות ביצירות שלמדתם בנושא זה.
ענו על פי:

א. רומאן או מחזה או שני שירים. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסיפור מן המיתולוגיה או מסה או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

לא הכול ריאליסטי

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 21–22.

21. לפניכם קטע מנאום הזכייה בפרס נובל לספרות (2005) של המחזאי הרולד פינטר. קראו את הקטע, וענו על השאלה שאחריו. אין אבחנות ברורות בין הממשי לבין הלא־ממשי, ולא בין האמיתי לכוזב. שום דבר איננו בהכרח אמיתי או כוזב; הוא עשוי להיות אמיתי וכוזב בו זמנית.
- (הרולד פינטר, "אמנות, אמת ופוליטיקה", נאום לרגל קבלת פרס נובל לספרות, תרגום: אברהם עוז, מטעם 5, עמ' 46)

הסבירו והדגימו כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי ביצירות שלמדתם בנושא "לא הכול ריאליסטי", והסבירו את תרומתם לבניית המשמעות של כל יצירה.

ענו על פי:

- א. מחזה או נובלה או רומאן. (30 נקודות)
- ב. סיפור קצר מאת אחד מן הסופרים האלה: פ' קפקא, א"א פו, ש"י עגנון, א"ב יהושע או מדרש וסרט קולנוע. (20 נקודות)

22. ביצירות ספרות רבות היסודות הפנטסטיים מוצגים באור שלילי ויוצרים אווירה של איום, אלימות ופחד. תארו יסודות פנטסטיים כאלה ביצירות שלמדתם בנושא "לא הכול ריאליסטי", והסבירו את תרומתם לבניית המשמעות של כל יצירה.

ענו על פי:

- א. נובלה או רומאן או סיפור קצר וסרט קולנוע. (30 נקודות)
- ב. סיפור קצר מאת אחד מן הסופרים האלה: פ' קפקא, א"א פו, ש"י עגנון, א"ב יהושע או סיפור מיתולוגי. (20 נקודות)

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 23–24.

23. לפניכם הגדרה למילה "מָאצ'ו". קראו אותה, וענו על השאלה שאחריה. מָאצ'ו - גבר שיש לו תכונות הנחשבות לגבריות: קשיחות, תוקפנות, שחצנות, גישה שוביניסטית וכיבושים רומנטיים. (מתוך מילון אבניאון)

תארו דמויות של גברים ביצירות שלמדתם בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות", והסבירו אם ההתנהגות של דמויות אלה עולה בקנה אחד עם ההתנהגות של "מאצ'ו".

ענו על פי:

- א. נובלה מאת עגנון ("שבועת אמונים" או "גבעת החול" או "בדמי ימיה") או מחזה או רומאן. (30 נקודות)
- ב. סיפור קצר או מדרש ושיר. (20 נקודות)

24. האם יצירות שלמדתם בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות" משמרות ומחזקות תפיסות מגדריות רווחות או מציעות אלטרנטיבה לתפיסות אלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

ענו על פי:

- א. נובלה מאת עגנון ("שבועת אמונים" או "גבעת החול" או "בדמי ימיה") או מחזה או רומאן. (30 נקודות)
- ב. סיפור קצר או מדרש ושיר או מדרש וסרט קולנוע. (20 נקודות)

בהצלחה!